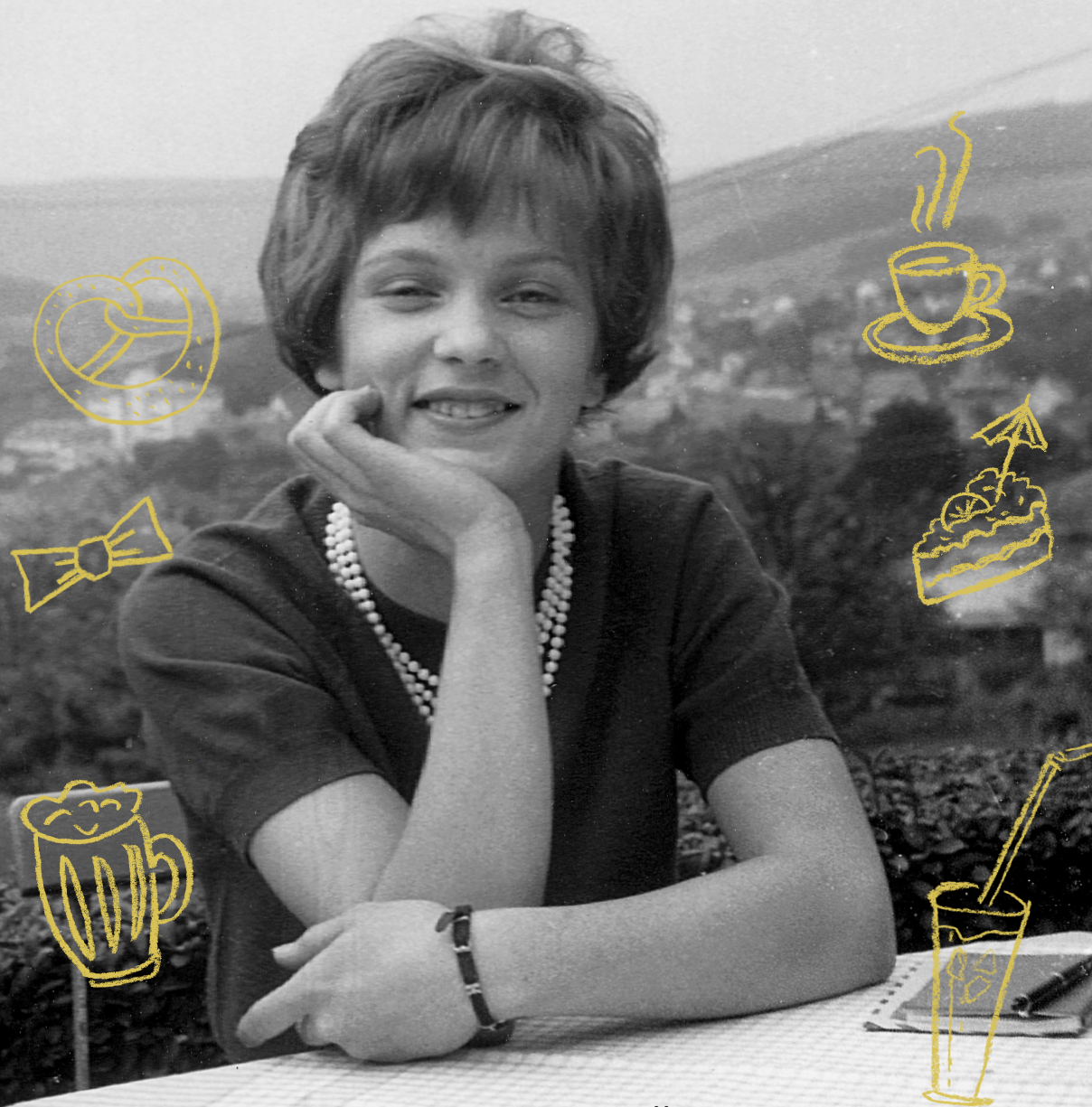

MUISTOISSANI Haus Birkenhöh

AIRI PYYKKÖ

Bad König, den 3. Juni 1961

Fräulein
Airi Home
Viinijärvi /Finland
-.-.-.-.-

Sehr geehrtes Fräulein Home !

Ich danke Ihnen für Ihre Zuschrift vom 25.5.61 und wäre bereit, Sie ab sofort in meinem Cafe- und Pensionsbetrieb einzustellen. Voraussetzung wäre jedoch, daß Sie wenigstens 1 Jahr hierbleiben könnten, da ich Sie für mein 2. Cafe, welches im Ortszentrum liegt, anlernen möchte.

Geboten werden Ihnen ein angenehmes Arbeitsklima, Familienanschluß und ein angemessener Lohn entsprechend Ihren Leistungen.

Ihrer umgehenden Rückantwort, der Sie bitte ein Foto beilegen wollen, sehe ich gern entgegen.

Mit freundlichen Grüßen

W. Geydow

© Airi Pyykkö, 2016

Toinen painos

Kustannustoimittaja: Janne Pyykkö

Graafinen suunnittelu ja taitto: Sanna Pyykkö

ISBN: 978-952-330-704-9

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

MUISTOISSANI
Haus Birkenh h

AIRI PYYKKÖ

ESIPUHE

Sydämelliset kiitokset kahdelle tämän kirjan valmistumiseen vaikuttaneelle tärkeälle henkilölle:

Poikani Janne inspiroi minut muistelemaan, hyvänä suomen kielen taitajana taikoi tekstin iskevämmäksi ja pisti kerrontaan sujuvuutta ja vauhtia.

Tyttäreni Sanna taiteilijan silmin sommitteli valokuvat oikeille paikoilleen ja loi koko kirjaan hienon visuaalisen ilmeen.

Bad König, den 23.6.61

Fräulein

Airi Home

Viimijärvi /Finland

Sehr geehrtes Fräulein Home !

Ich danke Ihnen für Ihre prompte Antwort und wir freuen uns, daß Sie zu uns nach Deutschland kommen wollen, Es wird Ihnen bestimmt bei uns gefallen.

Ein bestimmtes Arbeitskleid ist nicht vorgesehen. Einen dunklen Rock und weiße Bluse werden Sie ja sicher haben. Sollten Sie im Besitz von weißen Schürzen oder Kitteln sein, so bringen Sie diese auch mit, andernfalls kann man die auch hier beschaffen.

Als Nettogrundlohn hatten wir an DM 50,-- gedacht. Kost und Logis sind frei. Außerdem werden von uns auch sämtliche Sozialabgaben, wie Krankenkasse usw. bezahlt.

Die gewünschte Arbeitserlaubnis erhalten Sie anbei, damit dürfte Ihrer Anreise nach hier ja nichts mehr im Wege stehen. Wir erwarten Sie spätestens Anfang Juli hier, da wir z.Zt. Hochsaison haben.

Mit freundlichen Grüßen

Fräulein u. Gajabul.

Arbeitslaubnis

Kotiimme Viinijärvelle Pohjois-Karjalaan tuli *Helsingin Sanomat*. Havaitsin toukokuussa 1961 työpaikkailmoituksen, jossa etsittiin vuodeksi Bad Königiin Saksaan Hausmädcheniä pieneen pensionaattiin. Tämä ilmoitus innostutti nuoren mieleni – jos tuonne lähtisin, enää ei elämä olisi rajoittunut Viinijärveen, Joensuuhun ja muihin liian tutuiksi tulleisiin paikkoihin.

Näytin työpaikkailmoitusta ensin sisarelleni Ullalle ja veljilleni Nikelle ja Matille, sitten vanhemmille, eikä kukaan estellyt vastaamasta ilmoitukseen. Kirjeet kulkivat tuohon maailman aikaan viikon suuntaansa. Sain kahden viikon kuluttua vastauksen, että minua odotettiin töihin Bad Königiin. Ehtona kuitenkin oli, että minun pitäisi tehdä vuoden työsopimus. Lisäksi taattiin miellyttävä työilmapiiri ja palkka, mikä vastaisi työpanostani. Kun seuraavassa kirjeessä kyselin palkan suuruutta, selvisi, että se olisi vain DM 50 kuukaudessa (vuoden 2015 rahassa noin 80 euroa), mutta sen päälle juomar rahat tekisivät noin DM 100 (160 euroa). Ruoka ja asuminen olisivat ilmaisia. Eihän se paljon ollut, mutta kun ajattelin asiaa ainutkertaisena kokemuksena, päätin hyväksyä tarjouksen.

Sen jälkeen kerroin asiasta Hanskille, jonka kanssa seurustelin. Hän oli luokkatoverini Joensuun kauppaopistossa. Jos Hanski olisi kieltänyt lähtemästä, olisin perunut koko asian, mutta hänen vastauksensa olikin: No, jos menet, niin vuoden odotan sinua takaisin.

Kauppaopisto päättyi toukokuun lopussa ja valmistuimme molemmat merkonomeiksi. Seuraavat viikot selvitin aikatauluja ja liikennevälineitä, miten voin matkustaa Saksaan. Frankfurtiin asti asia oli selkeää ja tarkkaa, sen jälkeen olisi vielä kahden tunnin paikallisjuna Bad Königiin. Mietin mitä tavaroita otan vuodeksi mukaan: vaatteet kesää ja ehkä talveakin varten ja ehdottomasti valokuvia kotimaan muistoiksi.

Keskiviikkona heinäkuun 19. päivänä 1961 nousin Helsinkiin menevään junaan. Vaunussa vastapäätä istui vanhempi naishenkilö, jolle kerroin minua Saksassa odottavasta työpaikasta. Hän piti ajatusta uhkarohkeana, koska siihen aikaan lehdissä kerrottiin tapauksista, joissa nuoria tyttöjä oli houkuteltu mukamas töihin Saksaan, mutta heidät kaapattiin Afrikan ilotaloihin. Se oli rikollisuutta siihen aikaan, niin ainakin huhuttiin.

Helsingissä pääsin yöksi Alma Mynttisen siskon luokse. Hän oli sairaanhoitajana Helsingissä. Junassa kuulemistani pelotteluista kauhistuneena lähetin Helsingin rautatieasemalta kortin Bodo Sanderille, joka oli ollut vieraanamme Viinijärvellä neljä vuotta aikaisemmin. Korttiin kirjoitin

tulevan osoitteeni ja pyysin ottamaan yhteyttä. Näin minulla olisi ainakin yksi luottohenkilö Saksassa. Myös Bodo Sander kortin saatuaan kauhistui rohkeuttani lähteä noin vain Saksaan. Ja totta olikin, että se oli uskaliaista.

Olin 22-vuotias ja vain kerran aikaisemmin keskkoulun luokkaretkellä käynyt Helsingissä. Ollessani lukiossa luokkatoverini Maija ja Heljä lähtivät silloisen tavan mukaan kesälomalla Ruotsiin mansikanpoimintaan, mikä enteili koululaisten tulevaa interrail-matkailua. Olisin halunnut lähteä mukaan, mutta se ei ollut mahdollista, koska apuani tarvittiin kotona. Nyt toisella etelään suuntautuvalla matkalla olin menossa suoraan Keski-Eurooppaan tuntemattomaan paikkaan tuntemattomien ihmisten luo.

Helsingistä jatkoin iltalaivalla Tukholmaan ja seuraavana aamuna edelleen junalla Kööpenhaminaan, jonne saavuin illalla. Jouduin odottelemaan muutaman tunnin, ennen kuin sieltä lähti keskiyöllä juna Frankfurtiin.

Ennen Saksan rajaa juna ajettiin laivaan ja tarkastettiin passit sekä työluvat. Työ lupa tosiaan! *Frau Gaydoul* oli ensimmäisessä kirjeessään maininnut lähettävänsä työluvan. En kuitenkaan sitä saanut enkä tätä tarkastusta ennen osannut moista edes kaivata. Mitä ihmettä keksisin? Ilman työlupaa en voisi työskennellä Saksassa. En uskaltanut kertoa työpaikastani – kukaties olisin joutunut palaamaan takaisin Suomeen – vaan sanoin olevani menossa vierailemaan tuttavaperheen luo Kaierdeen. Tarkasti kyseltiin, mistä tunsin tämän perheen? Kun kerroin pastori Bodo Sanderin käynnistä Viinijärvellä ja tämän olevan vastavierailu, juttu hyväksyttiin. Huh, huokaisin helpotuksesta.

Lauantaina heinäkuun 22 päivänä klo 23 olin vihdoin perillä Frankfurtissa. Mitään hotellivaroituksia en ollut ymmärtänyt tehdä, mutta onneksi junassa tapasin nuoren miehen, joka lupasi auttaa. Rautatieaseman informaatiotiskiltä selvisi huomina jatkoyhteys paikallisjunalla Bad Königiin sekä hotelli, jossa voisin yöpyä. Frankfurtin aseman alla oli nimittäin Cabine Hotel, joka oli toiminut pommisuoja sodan aikaan.

Varasin Cabine Hotelista huoneen ja niin laskeuduimme tämän nuoren miehen kanssa kerrosta alemmas. Ensin tulimme aulaan, jonka toisessa päässä oli kerroksen yhteiseksi tarkoitettu WC. Hotellihuoneet oli eroteltu paksuilla ruskeilla pahviseinillä. Kuulin hyvin, kun vieressä olleessa huoneessa syötiin omenaa ja toiselta puolelta kuului sanomalehden sivujen kääntelystä syntynyttä rapinaa. Tämän operaation vuoksi nuori mies myöhästyi Darmstadtin junasta, mutta hän aikoi jatkaa seuraavalla junalla ja lupasi tulla huomenna vilkuttamaan asemalle, kun Bad Königin junani

ohittaisi Darmstadtin.

Yö Cabine Hotelissa sujui hyvin. Seuraavana aamuna kävin matkatavarain säilytyksessä, sillä olin lähettänyt etukäteen Viinijärveltä painavan matkalaukun Frankfurtiin. Matkalaukku oli tullut perille ja pyysin lähettämään sen edelleen Bad Königiin. Muistan ikäni hiukan itseäni vanhemman miesvirkailijan kohteliaisuuden: ”Ach, wie schöne blaue Augen” eli ”Oi, kuinka kauniit siniset silmät”.

Kaiken kaikkiaan selviydyin aamulla nopeammin kuin odotin ja jatkoin matkaa tuntia aikaisemmin kuin olimme eilen suunnitelleet. Niinpä en nähnyt eilistä nuorta miestä, kun juna porhalsi Darmstadtin ohi.

Oli sunnuntain aamupäivä heinäkuun 23. päivänä. Bad Königin asemalla kysyin tietä Haus Birkenhöhen. Minulle neuvottiin paikka kylän yläpuolella vaaran rinteellä. Kävelin perille tapaamaan tulevaa työnantajaani. Frau Gaydoul oli keittiössä kuorimassa perunoita. Hän katsoi hattuani ja sanoi nähneensä minut edellisenä yönä Frankfurtin asemalla päässäni sama valkoinen Papierkorbchen eli paperikori. Gaydoulit olivat näet olleet yöllä vastassa Frankfurtin asemalla. Vaikka olin lähettänyt heille valokuvani, he eivät tunnistaneet minua, koska en tullut junasta yksin, vaan seurassani oli nuori mies. He olivat kierrelleet yöllä tuntikausia läheisissä hotelleissa etsimässä minua eivätkä huomanneet tarkistaa aseman alla olevaa Cabine Hotellia. Se Papierkorbchen puolestaan oli Joensuusta ostettu muodikas valkoisesta niinestä virkattu hattu. En ollut harmissani siitä, että hienoa hattuani pidettiin paperikorina. Se oli vain ensimmäinen yhteinen vitsi, joka yhdisti meidät.

Papierkorbchen edestä ja takaa.

Ensiksi tutustuin taloon ja ennen kaikkea pikku huoneeni sänkyyn, sillä olin matkasta räittäsynyt. Nukuin iltapäivään saakka ja heräsin vasta iltaterialle. Seuraava päivä oli maanantai, jolloin pensionaatti oli aina suljettu. Perheen kanssa oli mahdollista retkeillä lähikaupunkeihin tai mennä mukaan mielenkiintoisiin tapahtumiin. Tänä ensimmäisenä maanantaina oli naapurikylässä Erbachissa perinteinen ratsastusnäytös komeine ratsuineen ja esteratsastuskilpailut. Reippaan orkesterimusiikin vauhdittamana maistoin ensimmäiset paikalliset oluet ja makkarat. Aurinko paistoi, liput liehuivat ja iloinen tunnelma antoi kivan alkulähdön oleskelulleni Saksassa.

Arkirutiinit ja ympäristö tulevat tutuiksi

Bad König on pieni kylpyläkaupunki Odenwaldissa Mümlingin laaksossa vanhan roomalaisen tien varrella noin 100 kilometriä Frankfurt am Mainista etelään. Vuoristoisella seudulla sijaitseva Bad König on laajojen metsien ympäröimänä 200 metriä merenpinnan yläpuolella. Koska se on kaukana teollisuuskaupungeista, on ilma siellä erittäin puhdasta ja terveellistä. Tämän takia Krankenkasse eli sairausvakuutus, joka oli tuntematon Suomessa vielä vuonna 1961, lähetti keuhkosairautta potevia henkilöitä Bad Königin sanatoriumiin ”kuuriin” eli kuntoutukseen viikoksi tai kahdeksi ja maksoi hoitokulut. Kuntoutujat retkeilivät terveellisessä vuoristoilmassa, kävivät kylpylähoidoissa ja päivittäin juomassa rauta- ja mangaanipitoista lähteestä mukillisen vettä.

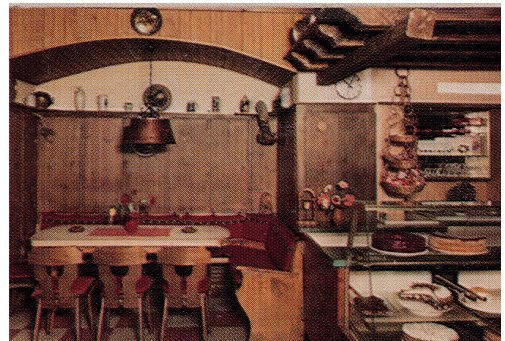
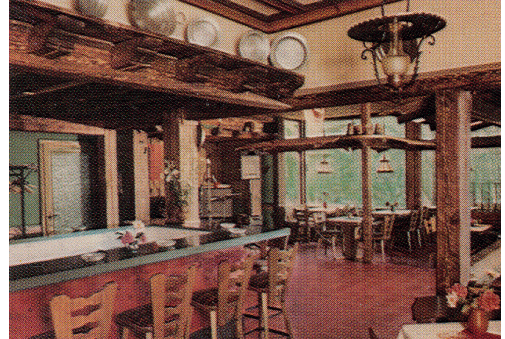
Haus Birkenhöf, suomeksi Koivukukkula, oli työpaikkani Saksassa kesästä 1961 kesään 1962. Nimi johtui siitä, että talon vieressä kasvoi niissä olosuhteissa harvinaisia koivuja. Talo sijaitsi 35 metriä keskustan yläpuolella kukkulan rinteellä. Gaydoulin perhe oli sen itse omien piirustustensa mukaan rakentanut kolmekerroksiseksi pikku hotelliksi niin, että 1. kerroksessa oli ravintola ja keittiö, 2. kerroksessa viisi vierashuonetta ja 3. kerroksessa yksi vierashuone sekä perheen omat tilat ja minun pikkuinen huoneeni.

Ravintolan sisustuksesta voisi käyttää sanaa ”gemütlich” eli kodikas. Huonekalut olivat käsityönä tehtyjä puisia pöytiä ja tuoleja, kaikilla pöydillä oli valkoinen pöytäliina ja nurkassa ilman pöytäliinaa oli perinteinen puinen Stammtisch eli kantapöytä. Se kuului jokaisen paikallisen ravintolan sisustukseen. Muodoltaan se oli soikea, pöytälevy hiottu sileäksi, puun väri oli säilytetty luonnollisena ilman lakkausta. Ikkunoissa oli värikkäät

Birkenhöf

gegessen – getrunken – getanzt
gesessen – gesungen – gelacht

Haus Birkenhöf: syöty, juotu, tansittu, istuttu, laulettu, naurettu.

verhot kuvioinaan olutpulloja. Piano kuului myös ravintolan sisustukseen ja oli ahkerassa käytössä, kun joku soittotaitoinen sattui paikalle. Ikku-noista näkyi terassille. Siellä olevat pöytäryhmät täyttyivät iltapäivisin klo 14–18 kahvilavieraista. Koska hotelli sijaitsi rinteessä, oli terassilta hyvät näköalat alas laaksoon.

Haus Birkenhöf'n omistivat *Otto* ja *Marie Gaydoul*. Mukana perheirytyksessä oli myös heidän 17-vuotias tyttärensä *Annegret*. Perheen poikaan *Dieteriin*, joka vaimonsa kanssa asui aika lähellä, ei perheriitojen takia pidetty yhteyttä. Jouluna minut kuitenkin lähetettiin viemään heille joulukalkkuna – jota kylläkin luulin joulukinkuksi, kun en kalkkunasta ollut ikinä kuullutkaan – ja tätä kautta välit pyrittiin taas parantamaan. Ajan kanssa se onnistuikin.

Perheen lähellä neljääkymmentä oleva poika *Gottfried* oli protestanttinen pappi. Aina vieraillessaan vanhempiensa luona hän testasi uskonnollista mielenlaatuani. Saksassa oli suuri ero siinä, olitko katolilainen vai

protestantti, koska seka-avioliitoissa syntyneet lapset oli aina kastettava katolisiksi. Tästä syystä parit ristiriitoja välttääkseen etsivät mieluummin samaa uskontoa olevan kumppanin. Niinpä kirjeenvaihtoilmoituksissa oli aina maininta katolinen tai protestantti, ja monesti myös muilta uusilta tuttavilta sitä kyseltiin.

Otto Gaydoul oli pieni, vanterra ja aina hyväntuulinen paitsi silloin, kun melkein joka päivä toistuva riita rouvansa kanssa oli menossa. Hän oli saanut vamman sodassa, linkkasi toista jalkaansa ja oli taivaallinen leipuri. Ei ihme, että ”Kaffeegäste” eli kahvilavieraat jonottivat hänen ihania kermaleivoksiaan kuten Schwarzwälder Kirschetorte, Käsesahne, Obstkuchen mit Sahne tai monet muut ihanuudet.

Muistoksi Otto Gaydoulista minulle jäi hänen itsensä nikkaroima tukeva kannellinen puulaatikko, joka oli ollut hänen mukanaan toisessa maailmansodassa ja jossa hän oli säilyttänyt varusteitaan. Se oli tarpeen muuttaessani takaisin Suomeen. Nyt siinä säilyvät monet tavarani vinttikomerossa.

Marie Gaydoul oli tumma, jotenkin lapsekas ja hermostunut nainen. Kun kerroin hänelle joulunvietostamme ja kuinka joulupukki asuu Korvatunturilla ja sieltä lähtee aattona poroineen jakamaan lahjoja maailman lapsille, hän huokaili: ”Ach was, wie interessant, habe nie gehört” eli ”Oi, miten mielenkiintoista, en ole koskaan kuullutkaan” ja uskoi kaiken todeksi. Joskus hän kysyi, mitä me syömmme Suomessa, pidänpö esimerkiksi homejuustosta. Mitä olisin osannut sanoa, kun en tiennyt sellaista olevan olemassakaan.

Annegret oli 17-vuotias ja erittäin katkera vanhemmilleen siitä, että oli joutunut jättämään koulunsa kesken ja tulemaan töihin ravintolaan – lisäksi hänelle annettiin vastuu perheen Raatihuoneen torilla sijaitsevasta *Café am Schloss* kahvilasta. Vanhempi veli Dieter oli aikaisemmin ollut töissä perheyrityksessä, mutta aikonut siepata yrityksen itselleen ja häättää vanhempansa pois. Sitä he eivät tietenkään hyväksyneet. Niinpä he irtisanoivat poikansa ja määräsivät Annegretin töihin. Annegretin huumorintaju oli joskus outo – postin tuotua Hanskilta kirjeen hän saattoi piilottaa sen ravintolan mattojen alle ja nauraen kuin hyvällekin vitsille käski minut etsimään.

Perheeseen kuului myös *Gretel Schnur*, Tante Gretel, Frau Gaydoulin nelikympinen sisar. Hän asui muualla ja tuli silloin tällöin yhdessä komean turkkilaisen miesystävänsä Rudin kanssa auttamaan keittiössä. Vaikutti siltä, että tätä suhdetta Rudiin paheksuttiin hiljaisesti, vaikka ei ääneen sa-

Moottoripyörä on matkalla Heidelbergiin. Istun takana ja pidän ajajaa vyötäröstä kiinni. Tuuli kiskoo huiviani. Yhtäkkiä huomaan, että leuan alla oleva solmu aukeaa ja huivi lentää sateiselle tielle. En sano siitä Ulille mitään. Pieni muisto minusta jää lojumaan tielle – kuka sen löytää, en tiedä.

Vuosi Saksassa koostuu pienistä tilkuista, joista olen koonnut kokonaisuuden.

Annan siis ajatusten lentää – olen taas hetken Bad Königissä. Tarjoilen terassilla asiakkaille kahvia ja kermaleivoksia tai kiikutan olutta pöytiin. Välillä juttelen Herr Gaydoulin, pensionaatin omistajan, kanssa tai huutelen Mauriziolle tilauksia. Aurinko paistaa ja terassi kuhisee ihmisiä. Tule mukaani Odenwaldin mahtaviin maisemiin seuraamaan Haus Birkenhöf'n tapahtumia vuonna 1961–62, persoonallisia vieraita ja monia yllättäviä kohtaamisia.

9 789523 307049

